

باسمه تعالی

الگوی ساحات و اهداف تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام

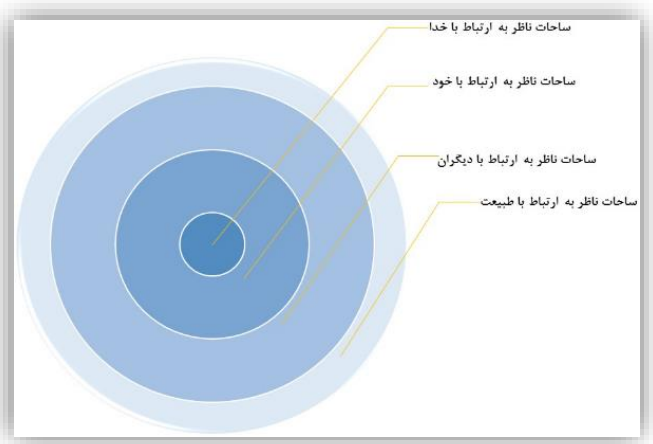
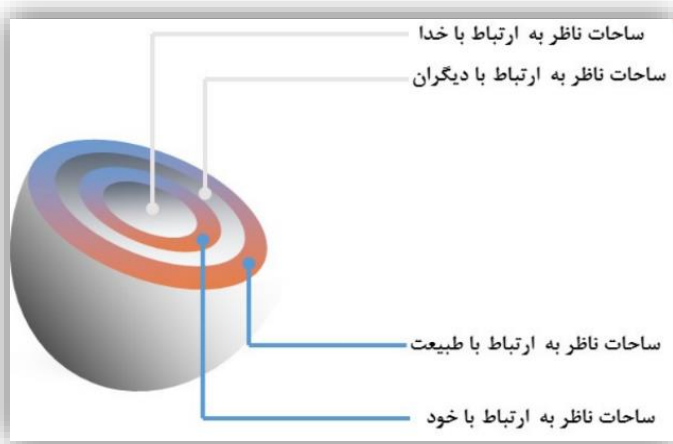
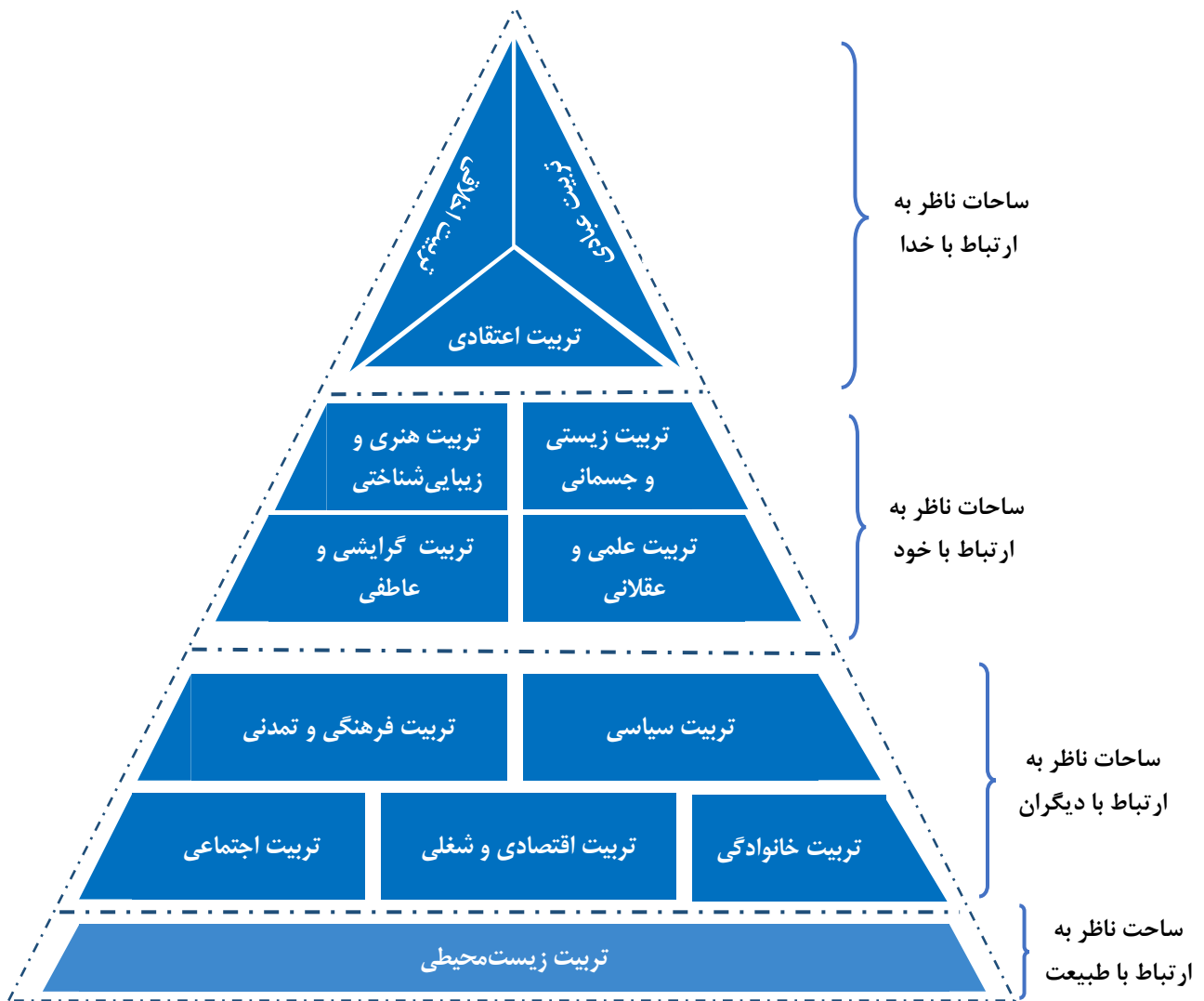
مقدمه

آنچه در ادامه ملاحظه می‌فرمایید، بخشی از نتایج پژوهشی تحت عنوان «تعیین اهداف و الگوی ساحات (ابعاد) تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام و ارائه الگوی ارزیابی آن» است که با همکاری «معاونت طرح و برنامه» و «معاونت دانشجویی و فرهنگی» طی یک بازه تقریباً ۹ ماهه (ضمن ۴۰ جلسه کارشناسی) تدوین گردیده است. در این پژوهش، با تکیه بر نظام‌نامه تربیتی دانشگاه امام صادق علیه السلام و سه نظام‌نامه تربیتی مکمل (نظام‌نامه تربیتی جامعه المصطفی العالمیه، نظام‌نامه تربیتی بسیجیان و مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش)، ابتدا «الگوی ساحات (ابعاد) تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام» استخراج شده و سپس بایستگی‌های (اقدامات عملیاتی) مربوط به هر یک از این ساحات مشخص گردیده است؛ و در نهایت، «اهداف تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام» مبتنی بر الگوی یاد شده، استخراج شده است.

الگوی ساحات (ابعاد) تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام

مطابق الگوی ارائه شده، تربیت دانشجو در مجموع شامل ۱۳ ساحت (بعد)، در چهار محور «ارتباط با خدا»، «ارتباط با خود»، «ارتباط با دیگران» و «ارتباط با طبیعت» است. پژوهش حاضر با هدف شناسایی ساحات (ابعاد) و اهداف تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام و شاخص‌های ارزیابی آن صورت گرفته است؛ لذا ساحات استخراج شده نیز ناظر به دوره دانشجویی فرد است؛ به دیگر سخن، الگوی ارائه شده درصدد احصای تمامی ساحات تربیتی انسان در کل دوران زندگی نیست.

شایان ذکر است که «استعاره هرم» در الگوی ساحات تربیت دانشجو، میزان اهمیت (آن هم میزان اهمیت ارتباطات چهارگانه و نه میزان اهمیت ساحات) را افاده می‌کند و نه ابتنا (یعنی این‌طور نیست که دانشجو اول تربیت زیست‌محیطی پیدا بکند و سپس سایر ساحات تربیتی محقق شود)؛ با این اوصاف رأس هرم (شامل ساحات ارتباط با خداوند) از بیشترین اهمیت برخوردار است. برای افاده بهتر این منظور، دو مدل تکمیلی نیز در ادامه مدل اصلی، ارائه شده است.

اهداف تربیت دانشجو در دانشگاه امام صادق علیه السلام

مأموریت: زمینه‌سازی برای رشد همه‌جانبه و انتخاب‌گرایانه‌ی استعدادهای فطری دانشجویان در چارچوب تعالیم الهی

تعریف تربیت: مجموعه‌ی فعالیت‌های نظام‌مند با بهره‌گیری از داشته‌های درونی، ایجاد زمینه‌های بیرونی و رفع موانع؛ به منظور رشد همه‌جانبه و انتخاب‌گرایانه‌ی استعدادهای فطری دانشجویان در چارچوب تعالیم الهی؛ در سه بعد بینشی، گرایشی و کنشی؛ در ساحات تربیت دانشجو.

براساس «مأموریت» مذکور، «الگوی ساحات (ابعاد) تربیت دانشجو» و «تعریف تربیت»، اهداف حوزه تربیت دانشجویان دانشگاه امام صادق علیه السلام در دو سطح «کلان» و «عملیاتی» تدوین شده که در جدول ذیل نشان داده می‌شود:

ردیف	ساحات تربیتی	اهداف کلان	اهداف عملیاتی
۱	تربیت عبادی		(۱) زمینه‌سازی برای نیل دانشجویان به سمت الگوی سبک زندگی مناسب در ابعاد فردی، گروهی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس تعالیم دینی؛ (۲) زمینه‌سازی برای ارتقای تقید به مناسک و ظواهر دینی در عین تعمیق باطنی آن؛ (۳) ایجاد فضای لازم برای جهت‌دهی رفتارهای دانشجویان به سمت نیل به «اخلاص در نیت» و کسب رضای الهی؛ (۴) زمینه‌سازی برای انس دانشجویان با قرآن کریم به عنوان کتاب هدایت و ایمان به الهی بودن و پایان‌ناپذیری معارف آن.
۲	تربیت اخلاقی	زمینه‌سازی برای اعتلای معرفت دینی، نهادینه‌سازی فضایل اخلاقی و تقید به انجام تکالیف شرعی	(۵) زمینه‌سازی برای ایجاد و تقویت «تقوای الهی» در بین دانشجویان به عنوان ملکه پرهیز از رذایل و آراسته شدن به فضایل اخلاقی؛ (۶) ایجاد فضای لازم برای ایجاد و تقویت «اراده عقلانی» در جهت حرکت فطری تکاملی؛ (۷) ایجاد فضای لازم برای صیانت و تقویت «عزت نفس و کرامت الهی»؛ (۸) بسترسازی برای اشتغال مداوم به یاد خدا و جلوگیری از غفلت و نسیان.
۳	تربیت اعتقادی	در بین دانشجویان بر پایه قرآن، مکتب اهل بیت علیهم السلام و عقلانیت دینی	(۹) آشناسازی دانشجویان با معارف توحیدی اسلام و نیز آگاه‌سازی ایشان نسبت به اندیشه‌های انحرافی و الحادی؛ (۱۰) تمهید فضای لازم برای ایجاد و تقویت گرایش قلبی به خداوند یگانه، پذیرش ولایت و محبت سلسله‌مراتب اولیای الهی و عشق به مقدسات، اهداف و آرمان‌های اسلامی؛ (۱۱) ایجاد فضای نفرت از دشمنان خدا و تبری نسبت به موانع نیل به قرب الهی در حوزه فردی و اجتماعی؛ (۱۲) ایجاد بستر لازم برای نفوذ و رسوخ هرچه بیشتر اندیشه‌ها و گرایش‌های اسلامی در اعماق وجود دانشجویان؛ (۱۳) آشناسازی دانشجویان با قرآن کریم و سنت پیشوایان معصوم علیهم السلام به عنوان راهنمای هدایت و تنها راه غلبه بر معضلات بشر در عصر کنونی.

ردیف	ساحت تربیتی	اهداف کلان	اهداف عملیاتی
۴	تربیت علمی و عقلانی	ایجاد فضای «عشق به علم و علم‌آموزی عاشقانه و مؤمنانه» ^۱	<p>۱۴) زمینه‌سازی برای آشنایی دانشجویان با اهداف دانشگاه و چگونگی تحقق آن، مبتنی بر مکتب علمی دانشگاه در تولید علوم انسانی اسلامی؛</p> <p>۱۵) هدایت علمی دانشجویان متناسب با علایق و استعدادها بالقوه ایشان؛</p> <p>۱۶) زمینه‌سازی برای آشنایی دانشجویان با مهارت‌های تحصیلی، به‌ویژه در علوم انسانی و نیز آگاه‌سازی ایشان با اصول و مهارت‌های درست اندیشیدن و پرورش قوه عاقله؛</p> <p>۱۷) فرهنگ‌سازی روحیه جهاد علمی و اخلاق علم‌آموزی؛</p> <p>۱۸) زمینه‌سازی برای رشد و پرورش قدرت ابتکار، انعطاف‌پذیری و حساسیت برای رسیدن به اندیشه‌های بدیع در سطح نظری (خلاقیت) و توانایی پیاده‌سازی آن در سطح عملی (نوآوری)؛</p> <p>۱۹) زمینه‌سازی تسلط یا آشنایی دانشجویان بر حداقل یکی از شاخه‌های علوم متعارف یا نگاهی بین‌رشته‌ای با هدف شناخت وضعیت جامعه و جهان و مسائل و مشکلات موجود؛</p> <p>۲۰) زمینه‌سازی برای کسب آگاهی عمیق یا آشنایی مؤثر دانشجویان نسبت به علوم اسلامی مورد نیاز با هدف پاسخ‌گویی و حل مسائل و مشکلات موجود؛</p> <p>۲۱) زمینه‌سازی برای آشنایی دانشجویان با اندیشه‌های مخالف و معارض با تفکر دینی و اسلامی و نقدهای وارد بر آن‌ها؛</p> <p>۲۲) ایجاد بستر لازم برای شکل‌گیری نگاه همه‌جانبه دانشجویان به ابعاد مختلف معارف اسلامی و استفاده از جامعیت و انسجام آن، به‌ویژه در پاسخ‌گویی به شبهات و سؤال‌ها؛</p> <p>۲۳) بسترسازی برای ایجاد و تقویت ایمان به کارآمدی معارف اسلامی برای حل مسائل و مشکلات جامعه؛</p> <p>۲۴) بسترسازی برای ایجاد و تقویت انگیزه دانشجویان جهت تحقق و گسترش جامعه اسلامی و عدالت اجتماعی؛</p> <p>۲۵) بسترسازی برای ایجاد و تقویت غیرت دینی دانشجویان در دفاع از معارف بر حق اسلامی، در عین عدم تعصب‌ورزی؛</p> <p>۲۶) ایجاد فضای لازم برای عدم مرعوبیت و بلکه نگاه انتقادی نسبت به اندیشه و فرهنگ غرب در میان دانشجویان؛</p> <p>۲۷) زمینه‌سازی برای ایجاد و تقویت توان تشخیص و نقد دیدگاه‌های نادرست (بدفهمی‌ها و شبهات) در تعالیم دینی و معارف اسلامی توسط دانشجویان.</p>
۵	تربیت گرایشی و عاطفی	ایجاد بستر سالم تربیتی برای توانمندسازی و مدیریت صحیح غرایز، عواطف، احساسات و هیجانات دانشجویان	<p>۲۸) زمینه‌سازی برای گسترش تعامل شایسته دانشجویان با عموم مردم و نیز ارتقای رابطه محترمانه و دوستانه ایشان با دانشگاهیان (استادان، کارکنان و سایر دانشجویان)؛</p> <p>۲۹) مدیریت ارتباط دانشجویان ورودی‌های مختلف با یکدیگر و جهت‌دهی به نقش استادان راهنما و دانشجویان منتخب علمی و اخلاقی در تربیت گرایشی و عاطفی دانشجویان؛</p> <p>۳۰) حمایت و تکریم دانشجویان در فراز و نشیب‌های زندگی دانشجویی؛</p> <p>۳۱) زمینه‌سازی برای ارائه مشاوره در خصوص پرسش‌ها و مشکلات گرایشی و عاطفی دانشجویان.</p>
۶	تربیت زیستی و جسمانی	زمینه‌سازی برای ارتقای بهداشت و	<p>۳۲) آگاه‌سازی دانشجویان نسبت به اصول بهداشت فردی و محیطی در تغذیه، پوشش و زیست‌بوم دانشجویی و نیز ارائه خدمات رفاهی متناسب، مبتنی بر سبک زندگی اسلامی؛</p>

۱ برگرفته از بیانات مقام معظم رهبری مدظله‌العالی در دیدار با استادان و دانشجویان دانشگاه امام صادق علیه السلام در عید غدیر سال ۱۳۸۴: «دانشگاه امام صادق یک پدیده‌ی ممتاز است؛ صرفاً یک دانشگاه مثل بقیه‌ی دانشگاه‌ها نیست که فقط می‌خواهند دانشجو و عالم تربیت کنند؛ این هم هست؛ منتها علاوه‌ی بر این، می‌خواهد از همه جهت، یک الگوی دانشگاه اسلامی باشد؛ از جهت انگیزه‌های ایمانی، رعایت‌های عملی و رفتاری، و عشق به علم و علم‌آموزی عاشقانه و مؤمنانه».

ردیف	ساحت تربیتی	اهداف کلان	اهداف عملیاتی
		سلامت زیستی و جسمانی دانشجویان بر اساس سبک زندگی اسلامی	۳۳ زمینه‌سازی برای فعالیت‌های ورزشی و تفریحی دانشجویان با تأکید بر ورزش‌های توصیه شده در اسلام و نیز ورزش‌های همگانی.
۷	تربیت هنری و زیبایی‌شناختی	زمینه‌سازی برای رشد استعداد‌های هنری دانشجویان و ارتقای شناخت، قدرت‌دانی و توان آفرینش آثار هنری	۳۴ تقویت نگاه ادبی و هنری دانشجویان برای درک زیبایی‌های مادی و معنوی و نیز قدرت‌دانی از آثار و ارزش‌های هنری؛ ۳۵ شناسایی استعداد‌های هنری و ادبی دانشجویان و زمینه‌سازی برای تقویت و رشد آن‌ها برای خلق آثار هنری و نیز ارائه یافته‌های علمی به زبان هنر و ادبیات.
۸	تربیت خانوادگی	زمینه‌سازی برای ازدواج به‌هنگام، آگاهانه و ساده دانشجویان و ارتقای مهارت ایشان در تعاملات خانوادگی و زندگی مشترک	۳۶ زمینه‌سازی برای ارتباط شایسته دانشجو با خانواده خود و نیز ارتباط مؤثر دانشگاه با خانواده دانشجو؛ ۳۷ آگاه‌سازی دانشجویان نسبت به هویت جنس مخالف، در راستای تنظیم ارتباط متناسب با ایشان و نیز آشناسازی ایشان با حقوق و تکالیف زناشویی در زندگی مشترک؛ ۳۸ زمینه‌سازی برای ازدواج به‌هنگام، فرزندآوری و ایفای شایسته نقش‌های خانوادگی دانشجویان در زندگی.
۹	تربیت اجتماعی	توانمندسازی مهارت ارتباطات اجتماعی دانشجویان و زمینه‌سازی برای تعاملات اثرگذار، ضمن رعایت اخلاق اسلامی و قانون‌مداری	۳۹ توانمندسازی دانشجویان برای تعامل شایسته با افراد، جامعه و ساختارهای اجتماعی؛ ۴۰ احیا و تقویت آداب و اخلاق اجتماعی در محیط دانشگاه؛ ۴۱ زمینه‌سازی برای تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری و مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های جمعی و انجام کار تشکیلاتی؛ ۴۲ سازمان‌دهی و تقویت ارتباط مستمر با دانش‌آموختگان با هدف ارتقای مهارت‌های اجتماعی دانشجویان؛ ۴۳ ترغیب دانشجویان به حفظ و اعتلای هویت جمعی شکل‌گرفته در دانشگاه (خانواده بزرگ امام صادقی‌ها) و تلاش برای انسجام‌بخشی و بهره‌گیری بیشتر از آن؛ ۴۴ آشناسازی دانشجویان با حقوق، تکالیف و مسئولیت‌های متقابل ایشان در قبال جامعه و نیز ترغیب ایشان به قانون‌مداری؛ ۴۵ توانمندسازی دانشجویان برای فهم و تحلیل مسائل اجتماعی، سازندگی اجتماعی، اهتمام به امور مسلمانان، انجام شایسته وظیفه عدالت‌خواهی و امر به معروف و نهی از منکر؛ ۴۶ زمینه‌سازی برای ایجاد و تقویت دردمندی نسبت به مسائل و مشکلات جامعه.
۱۰	تربیت فرهنگی و تمدنی	زمینه‌سازی برای شناخت فرهنگ و تمدن اسلامی-ایرانی و صیانت از آن در مقابل فرهنگ و تمدن غرب و نیز زمینه‌سازی برای اثرگذاری فراجناحی دانشجویان در فضای فرهنگی	۴۷ ایجاد بستر مناسب برای شناخت فرهنگ و هویت اسلامی-ایرانی و نیز شناخت سایر فرهنگ‌ها و شیوه تعامل شایسته و بهره‌گیری از آن‌ها، با هدف اعتلای فرهنگ اسلامی-ایرانی؛ ۴۸ سوق دادن دانشجویان به سمت صیانت از فرهنگ اسلامی-ایرانی در برابر آفات درونی و بیرونی (تهاجم فرهنگی)؛ ۴۹ زمینه‌سازی برای اثرگذاری فراجناحی دانشجویان در فضای فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی-ایرانی؛ ۵۰ ایجاد زمینه لازم برای شناخت تمدن کهن اسلامی-ایرانی و سایر تمدن‌ها (خصوصاً تمدن غرب) و زمینه‌های تحقق تمدن نوین اسلامی؛

ردیف	ساحت تربیتی	اهداف کلان	اهداف عملیاتی
			<p>۵۱) سوق دادن دانشجویان به سمت صیانت از میراث تمدنی اسلامی-ایرانی و مقابله با سلطه‌ی تمدن غرب بر جامعه؛</p> <p>۵۲) زمینه‌سازی برای آشنایی دانشجویان با الگوهای تمدن‌ساز (رهبران، علما، مجاهدان، شهدا و ... و الگوپذیری از آنان؛</p> <p>۵۳) زمینه‌سازی برای معرفی فرهنگ‌ها و قومیت‌های مختلف در دانشگاه با تأکید بر نقاط اشتراک؛</p> <p>۵۴) ایجاد فضای لازم برای شکل‌گیری انتظار سازنده نسبت به آینده‌ی جهان، ایجاد تمدن عظیم اسلامی و ظهور موعود جهانی.</p>
۱۱	تربیت سیاسی	زمینه‌سازی برای تربیت ولایی و انقلابی، ارتقای بصیرت سیاسی و تأثیرگذاری فراجناحی دانشجویان در عرصه‌ی سیاسی	<p>۵۵) زمینه‌سازی برای ارتقای فهم و بصیرت سیاسی متقن و مستدل در دانشجویان و ارتقای توان ارائه تحلیل و اتخاذ جهت‌گیری‌های درست سیاسی؛</p> <p>۵۶) ایجاد بستر مناسب برای تربیت انقلابی دانشجویان و تقویت روحیه‌ی انقلابی آنان و هم‌چنین زمینه‌سازی برای اثرگذاری فراجناحی دانشجویان در فضای سیاسی کشور؛</p> <p>۵۷) آگاه‌سازی دانشجویان با بایدها و نبایدهای قانونی و شرعی عرصه‌ی سیاست؛</p> <p>۵۸) آشناسازی دانشجویان با اصول و ارزش‌های زیربنایی حکومت اسلامی، مبانی انقلاب اسلامی و جایگاه ولی امر در زمان غیبت (ولایت فقیه)؛</p> <p>۵۹) زمینه‌سازی برای رشد دانشجویان مستعد در حوزه سیاست.</p>
۱۲	تربیت اقتصادی و شغلی	زمینه‌سازی برای ارتقای مهارت‌های معیشتی و تسهیل اشتغال دانشجویان	<p>۶۰) زمینه‌سازی برای هدایت تحصیلی دانشجویان در راستای شناخت و انتخاب آگاهانه‌ی جایگاه شغلی؛</p> <p>۶۱) توانمندسازی دانشجویان در امر تدبیر معاش به دور از افراط و تفریط، رعایت قناعت و اجتناب از زندگی مسرفانه؛</p> <p>۶۲) بهره‌گیری از ظرفیت دانش‌آموختگان موفق برای تربیت اقتصادی در زندگی دانشجویی و تبیین مسیرها و افق‌های حرفه‌ای و شغلی برای دانشجویان؛</p> <p>۶۳) توانمندسازی دانشجویان در کسب درآمد از فعالیت‌های سازنده و ارزش‌آفرین (ترجیحاً مرتبط با رشته تحصیلی).</p>
۱۳	تربیت زیست‌محیطی	زمینه‌سازی برای ایجاد و تقویت نگاه آیه‌ای و وسیله‌ای، نسبت به مخلوقات الهی و بهره‌برداری مناسب از آنها	<p>۶۴) زمینه‌سازی برای ترویج نگاه اسلامی به محیط‌زیست (به عنوان جلوه‌ای از خلقت الهی و وسیله‌ای برای تعالی انسان) در میان دانشجویان؛</p> <p>۶۵) سوق دادن دانشجویان به سمت صیانت از طبیعت و ضوابط شرعی و قانونی در بهره‌گیری از آن؛</p> <p>۶۶) زمینه‌سازی برای آشنایی عمومی دانشجویان با علوم طبیعی؛</p> <p>۶۷) ایجاد فضای لازم برای مشارکت دانشجویان علاقه‌مند در آبادانی و شکوفایی طبیعت.</p>